

Lector univ. dr. judecător Cristinel Ghigheci

**PRINCIPIILE PROCESULUI PENAL ÎN NOUL
COD DE PROCEDURĂ PENALĂ**

Lector univ. dr. judecător Cristinel Ghigheci

**PRINCIPIILE PROCESULUI PENAL
ÎN NOUL COD DE PROCEDURĂ PENALĂ**

Universul Juridic

București

-2014-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2014, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GHIGHECI, COSTEL CRISTINEL

**Principiile procesului penal în Noul Cod de procedură
penală / Costel Cristinel Ghigheci. - București : Universul Juridic, 2014**

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-354-0

343(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Din roada dreptății crește pomul vieții...
(Proverbele lui Solomon: 11,30)

Cuvânt-înainte

Principiile procesului penal reprezintă structura arhitecturii procesuale în orice sistem de drept. Deși aceste principii se regăsesc și în Constituția României, Convenția europeană și jurisprudența Curții Europene ori în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, nu trebuie pierdut din vedere faptul că principiile procesului penal constituie și o formă de exprimare a suveranității statului român, ceea ce implică existența unor particularități rezultate din ordinea publică și identitatea națională.

În acest context, lucrarea „Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală”, elaborată de **judcător dr. Cristinel Ghigeci**, vine să analizeze atât dimensiunea națională a setului de principii reglementat de noul Cod de procedură penală, cât și elementele ce țin de tradiția procesuală a statului român și de exigențele jurisprudenței instanțelor europene în materia protecției drepturilor fundamentale.

Autorul, un reputat specialist în domeniul procedurii penale, realizează o analiză detaliată a instituțiilor de drept procesual penal, aflate în corelație cu *principiile care garantează preeminența dreptului* (legalitatea procesului penal, separarea funcțiilor judiciare, aflarea adevărului, *ne bis in idem*), respectiv cu *principiile referitoare la protecția persoanelor implicate în procedurile penale* (respectarea demnității umane și a vieții private, limba oficială și dreptul la interpret, prezumția de nevinovăție, dreptul la libertate și siguranță) și cu *principiile referitoare la calitatea procesului penal și la regimul acțiunii penale* (caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal, dreptul la apărare, obligativitatea punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale).

Lucrarea nu se limitează doar la analiza strictă a principiilor procesului penal, ci constituie o veritabilă teorie generală a instituțiilor procesuale, aptă de a releva atât *coerența verticală* a procesului penal (prin raportare la structurile instituționale implicate în procesul penal și la fazele și etapele procesuale ale acestuia), cât și *coerența orizontală* a acestuia (prin raportare la drepturile și obligațiile procesuale ale participanților la proces).

Așadar, lucrarea se prezintă a fi unul dintre cele mai performante instrumente în înțelegerea și aplicarea noului Cod de procedură penală.

*Judecător dr. Mihail Udroi
Consilier al Procurorului-șef DIICOT*

CAPITOLUL 1

Considerații generale

Principiile procesului penal reprezintă fundamentul pe care este construit întregul edificiu al normelor de procedură penală. Ele nu constituie simple idei teoretice, fără relevanță practică, ci își fac simțită prezența până și în cele mai ne semnificative acte ale organelor judiciare. Practic, nu există dispoziție din Codul de procedură penală în care să nu fie reflectat unul sau mai multe principii fundamentale ale procesului penal. Din acest motiv, fiecare dispoziție din Codul de procedură penală trebuie interpretată și aplicată, în mod concret, în lumina acestor principii. Atunci când organul judiciar are dubii cu privire la interpretarea unui text obscur sau chiar cu privire la soluția concretă care ar trebui adoptată într-o cauză penală, trebuie să aibă în vedere toate aceste principii fundamentale, pentru a fi sigur că face o aplicare corectă a legii. Altfel, o interpretare a legii procesual penale care ar veni în contradicție cu unul sau mai multe principii nu poate constitui o justă aplicare a acesteia, indiferent care ar fi argumentele în favoarea acelei interpretări. Principiile fundamentale trebuie să constituie linia diriguitoare atât pentru persoanele chemate să elaboreze norme în materia procesual penală, cât și pentru cele care trebuie să aplice aceste norme. De aceea, buna cunoaștere a acestora constituie o condiție esențială pentru elaborarea unui sistem procesual penal coerent și pentru justa aplicare a legii procesual penale, în concordanță cu marele principiu de drept – **echitatea**.

Ce sunt însă aceste principii fundamentale? De unde au apărut ele? Sunt principiile fundamentale universal valabile, pentru toate sistemele de drept democratice, sau fiecare sistem procesual poate avea propriile principii? Au fost ele aceleași de-a lungul timpului, în sistemul nostru procesual penal, ori s-au schimbat de la o epocă la alta? Ce rol a jucat Curtea Europeană a Drepturilor Omului în dezvoltarea principiilor procesului penal român? Acestea sunt numai câteva dintre întrebările al căror răspuns ne ajută să lămurim conținutul conceptului de principii fundamentale ale procesului penal.

Noul Cod de procedură penală, ca și cel anterior, a ales să enumere în titlul introductiv, intitulat „Principiile și limitele aplicării legii procesual penale”, o serie de reguli de bază ale procesului penal. Deși profesorul Vintilă Dongoroz folosea în lucrările sale, pentru a desemna regulile de bază ale procesului penal, noțiunea de „principii fundamentale”, pentru a le deosebi de celelalte principii de rang inferior, se constată că în noul Cod de procedură penală nu se mai face

această subliniere, folosindu-se pentru desemnarea regulilor de bază ale procesului penal denumirea simplă de „principii”. Trebuie subliniat însă că în titlul introductiv al Codului de procedură penală nu sunt enumerate toate principiile incidente în procesul penal, ci doar cele fundamentale, cu răsfrângere asupra tuturor fazelor acestuia. Se constată că multe dintre acestea coincid cu cele enumerate de Codul de procedură penală anterior în Titlul I, intitulat „Regulile de bază și acțiunile în procesul penal”. Pe lângă această schimbare a denumirii, din „reguli de bază” în „principii”, regăsim în noul Cod și o serie de principii noi, în timp ce altele, care se găseau în vechiul Cod, au dispărut. Acest lucru exprimă o schimbare de concepție a legiuitorului, cu privire la modul în care a înțeles să reglementeze regulile procesului penal, fapt ce se va reflecta în modificarea multor dispoziții din Codul de procedură penală.

Totodată, modificarea în discuție pare a veni să soluționeze controversa ivită în doctrină cu privire la sistemul principiilor procesual penale. Într-o opinie se susține că sistemul principiilor procesului penal român trebuie considerat cel pe care l-a consacrat în mod explicit legiuitorul, în dispozițiile codului, iar într-o altă opinie se apreciază că doctrina poate extrage și alte principii din conținutul Codului de procedură penală, chiar dacă acestea nu au fost menționate în partea introductivă. Modificările aduse textelor ce consacără principiile procesului penal, unele intervenite chiar în timpul cât a fost în vigoare Codul de procedură penală din 1968, precum și diferențele majore dintre opiniile exprimate de doctrină în tratatele de specialitate, cu privire la numărul și conținutul acestora, pare să dea dreptate opiniei potrivit căreia principiile procesului penal consacrate de Codul de procedură penală nu sunt limitative. De altfel, din acest motiv nici nu sunt prea multe sisteme în care să fie enumerate principiile fundamentale ale procesului penal, într-un titlu introductiv, așa cum se procedează în legislația noastră. În plus, jurisprudența extrem de variată a Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și legislația Uniunii Europene obligă sistemele procesuale la o deschidere permanentă spre noi reguli, unele chiar cu valență de principii. Există însă și un revers al medaliei, deoarece acest lucru poate genera o oarecare incertitudine în practica judiciară, întrucât schimbările intervenite în regulile de desfășurare a procesului penal sunt în general greu asimilabile, mai ales dacă acestea sunt străine de concepția generală a sistemului.

Vorbim de un **sistem procesual penal** atunci când într-o astfel de construcție regăsim un „ansamblu de elemente (principii, reguli, forțe etc.) dependente între ele și formând un tot organizat, care pune ordine într-un domeniu de gândire teoretică, reglementează clasificarea materialului într-un domeniu de științe ale naturii sau face ca o activitate practică să funcționeze potrivit scopului urmărit” (DEX). Modificările aduse Codului de procedură penală pot să nu țină cont de faptul că acesta reprezintă un sistem teoretic, la

care nu se pot face schimbări fără a ține cont de principiile pe care le are la bază, reflectate în ansamblul dispozițiilor sale. Ca orice construcție teoretică, și sistemul procesual penal poate fi asemănat cu un castel de cărți de joc, asupra căruia intervenția unor elemente străine poate avea efecte devastatoare. Spre exemplificarea celor afirmate mai sus vom analiza pe parcursul lucrării unele dintre modificările aduse regulilor de desfășurare a procesului penal, care nu țin cont de acest lucru și a căror eficiență practică rămâne, din acest motiv, discutabilă.

Deși principiile fundamentale sunt atât de importante pentru întreaga activitate procesual penală, ele nu sunt întotdeauna puse în valoare în modul cel mai bun cu putință, prin normele care trebuia să le dea conținut. Uneori pare că anumite norme de procedură penală chiar se opun realizării depline a unor principii de drept procesual penal. Cum s-ar putea explica acest lucru? Răspunsul la această întrebare nu este simplu. Făcând abstracție de erorile de concepție, trebuie să avem în vedere și faptul că de multe ori legiuitorul trebuie să concilieze două principii care vizează valori juridice diferite. În acest fel, ele se limitează unul pe celălalt, iar un echilibru deplin este foarte greu de realizat și de păstrat. De pildă, principiul aflării adevărului poate veni în concurs cu principiul legalității sau cu principiul respectării demnității umane, deoarece într-o societate democratică nu se poate apela la orice mijloace pentru a se afla adevărul într-un proces penal. Chiar și CEDO s-a confruntat cu această problemă, trebuind să decidă dacă anumite probe obținute prin folosirea de tratamente inumane sau degradante pot fi folosite într-un proces penal. Răspunsul Curții Europene, cel puțin cel dat în cauza *Gäfgen c. Germaniei*, a fost unul foarte nuanțat, cu multe opinii separate ale judecătorilor care au participat la luarea deciziei și cu multe aprobări și dezaprobari exprimate în literatura de specialitate.

În noul Cod de procedură penală această aparentă contradicție este rezolvată de legiuitor prin sancțiunea procesuală pe care a instituit-o în materia probațiunii, respectiv excluderea probelor obținute prin încălcarea legii. Însă și soluția aleasă de legiuitorul român, ca și cea a CEDO, nu este una lipsită de nuanțe. Practica judiciară va avea un rol foarte important în stabilirea concretă a cazurilor în care se va impune excluderea probelor obținute cu încălcarea legii, iar în soluțiile pe care le va adopta nu se poate ghida decât după principiile fundamentale ale procesului penal. Dacă nu se va institui un just echilibru între principiul legalității și principiul aflării adevărului, s-ar putea ajunge fie la încurajarea organelor judiciare să încalce legea pentru obținerea probelor, fie la imposibilitatea aflării adevărului în unele situații în care s-a produs o vătămare a valorilor sociale ocrotite de legea penală. Niciuna dintre aceste extreme nu este de dorit a se întâmpla, prima pentru că poate duce foarte ușor la abuzuri și la totalitarism, iar a doua, pentru că poate duce la creșterea infracționalității și

în final la anarhie. Au fost perioade în istoria omenirii când principiul aflării adevărului a prevalat față de principiul respectării demnității umane și acestea nu au fost benefice pentru membrii societății, după cum au fost și perioade în care a scăzut forța de reacție a organelor judiciare împotriva faptelor antisociale, ceea ce a dus, de asemenea, la consecințe nefaste pentru întreaga societate. Cât de mult ar trebui statul să cedeze din interesul său în a pedepsi toate persoanele care au săvârșit infracțiuni, pentru a da relevanță interesului acestora din urmă de a le fi respectate deplin drepturile și libertățile fundamentale? Orice lezare a demnității umane, chiar și cea mai nesemnificativă, poate prevala în fața aflării adevărului sau orice încălcare a regulilor procesuale trebuie să conducă la înlăturarea adevărului aflat în acest mod? Statul trebuie să-și îndeplinească rolul de a menține ordinea în societate, deoarece în lipsa ordinii, toate celelalte drepturi ale omului ar rămâne fără conținut. Dar dacă nu și-ar îndeplini acest rol cu respectarea legii, atunci activitatea autorităților statului nu ar avea suportul moral pentru a pedepsi pe cei care au încălcat legea.

Desigur că societățile sunt diferite una de alta, atât prin mentalitatea populației, cât și prin condițiile socio-economice diferite în care acestea se dezvoltă. Ar trebui să fie acestea argumente pentru instituirea unor principii procesual penale specifice fiecărei țări? În general, la adoptarea unui nou cod de procedură penală, legiuitorul ține seama de soluțiile tradiționale din legislațiile anterioare, tocmai pentru a da relevanță acestor condiții specifice în care se dezvoltă populația statului respectiv. Odată cu adoptarea unor valori comune la nivel european, se impune și adoptarea unor reguli comune de desfășurare a procesului penal, care să conducă la aceleași rezultate, pe teritoriul tuturor statelor care îmbrățișează aceste valori comune. În plus, libera circulație a persoanelor și a mărfurilor între statele membre ale Uniunii Europene a condus și la răspândirea problemelor de natură penală, care necesită soluții similare pentru o rezolvare eficientă. Toate acestea sunt argumente în sensul că principiile fundamentale din legislația noastră procesual penală nu pot fi prea diferite de cele din legislațiile statelor europene, iar transpunerea lor în soluțiile practicii judiciare trebuie făcută în mod similar.

CAPITOLUL 2

Parte introductivă

2.1. Conținutul principiilor în noul și în vechiul Cod de procedură penală

Legalitatea procesului penal. În art. 2 NCPP este consacrat principiul legalității procesului penal, cu următorul conținut:

Art. 2. Legalitatea procesului penal. *Procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege.*

Se constată o ușoară modificare a acestui text față de cel din art. 2 alin. (1) C. pr. pen. anterior, care prevedea:

„Procesul penal se desfășoară atât în cursul urmăririi penale cât și în cursul judecării, potrivit dispozițiilor prevăzute de lege”.

De asemenea, noul Cod nu mai reglementează în același articol cu principiul legalității și oficialitatea procesului penal, ci consacră acest principiu în textul de la art. 7, cu o denumire și o formulare distinctă.

Separarea funcțiilor judiciare. În art. 3 NCPP este consacrat un principiu nou al procesului penal, care nu-și are corespondent în vechiul cod, respectiv principiul separării funcțiilor judiciare:

Art. 3. Separarea funcțiilor judiciare. (1) *În procesul penal se exercită următoarele funcții judiciare:*

- a) funcția de urmărire penală;*
- b) funcția de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală;*
- c) funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată;*
- d) funcția de judecată.*

(2) *Funcțiile judiciare se exercită din oficiu, în afară de cazul când, prin lege, se dispune altfel.*

(3) *În desfășurarea aceluiași proces penal, exercitarea unei funcții judiciare este incompatibilă cu exercitarea unei alte funcții judiciare, cu excepția celei prevăzute la alin. (1) lit. c, care este compatibilă cu funcția de judecată.*

(4) *În exercitarea funcției de urmărire penală, procurorul și organele de cercetare penală strâng probele necesare pentru a se constata dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată.*